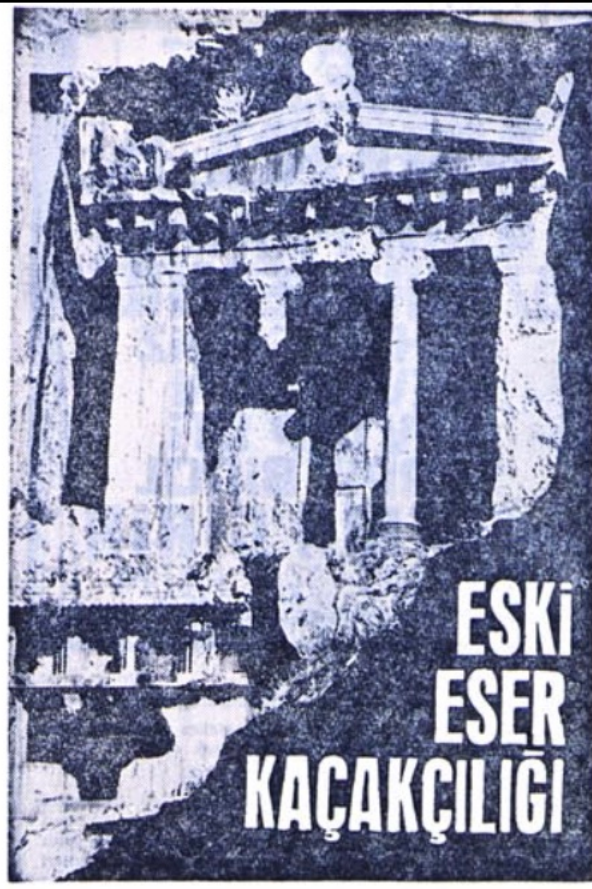

1948

yılından

beri

Meclis'te

bekleyen

"Eski Eserler Kanunu,, çıkarılmalıdır

■ "Eski Eserler Kanunu" çıkarılır, yurt içinde ve yurt dışında gerekli bâzı tedbirler alınırsa, kaçakçılığın önüne bir nebze geçilebilir.

Eski eser bulup satılmak düşüncesiyle tahrip edilen Hierapolis (Pamukkale) deki tarihi bir mezar.

Kaçakçılığı önleme çareleri

Yazan:
MEHMET İ.
TUNAY
(Arkeolog)

4

Bu yazımızda da, her geçen gün biraz daha artan eski eser kaçakçılığını önlemek yolunda alınabilecek tedbirleri ortaya koymaya çalışacağız.

• **Kazılar ve Yabancı İlim Heyetleri:** Kültürel anlaşmalar, bunun yanı sıra eleman yetersizliği ve maddi imkânsızlıklar gibi nedenlerle yabancı ilim heyetlerinin yaptıkları kazıların başına verilen hükümet temsilcilerinin sayılarını arttırmalı, buna imkân bulunamazsa, yabancı kazı heyetlerine Türk öğrencileri çalıştırma mecburiyeti konulmalı ve hatâli hareket eden kazı heyetlerinin ruhsatları iptal edilmelidir. Kazı adetlerini azaltarak, kazı yerlerini millileştirmeye gidilmelidir. Türkiye'den eski eser kaçırarak devletlerin ilim heyetlerine, eserler iade edilmedikçe kazı izni verilmemelidir.

• **Yurdumuzda Görevli Yabancılar:** Yabancı diplomatların bagajları, askeri havaalanları, uzun kara ve deniz yolları vasıtalarının kontrolü

ile ilgili birşeyler yapabilmeyin çâreleri aranmalıdır. Zira, geçtiğimiz yıl basınımda askeri sığınma uçakları ile kaçakçılık yapıldığına dair pek çok haber çıkmıştı.

• **Eski Eser Ticareti:** Bu ticaretin bir şekilde bağlanması şarttır, çünkü yurdumuzdaki eski eser kaçakçılığının büyük bir kısmı, eski eser ticareti yönetmeliğinin aksak noktalarından istifade edilerek yapılmaktadır. Bugün gerçek olan şudur ki, yurdumuzdaki müzelerin hepsine eser, ruhsatlı ve ruhsatsız antikacılar tarafından verilmektedir. Ruhsatsız antikacılar, eserlerin müsaderesi için yapılacak baskınlar, eserlerin yurt dışına kaçırılmalarına ve uzun yıllar müzelere eser gelmemesine sebep olmaktadır. Bunun yerine, müzeler kendileri kazılar yaparak eser toplama yoluna gitmelidirler. Arkeolojide esas olan da budur.

İSPORTA MALI OLDU

Eski eserler bugün işıportaya kadar düşmüş ve yol ke-

narlarındaki tezgâhlarda satılmaktadır. Bu işin esas satıcıları, artık transit dükkânları tercih etmektedirler. Hele eserler küçük olursa, o zaman bu iş en ideal şekline ulaşmaktadır. Meselâ, altın bilezik ve yüzük satan kuyumculuk - sarraflık yapan bir dükkâna 50 adet eski Yunan parası gelir ve hemen satılır. İlgililerin gözleri belli yerlerdeki dükkânlarda olduğundan, böyleleri perde arkasında kalmaktadırlar.

• **Yurt İçindeki Koleksiyoncular:** Eski eserlere verdikleri astronomik paralarla Anadolu'yu tahrip edenlerin başında gelen, fakat bugün için eserler yurdumuzda kaldığından sözleri edilmeyen Türkiye'deki eski eser koleksiyoncuları ile ilgili bir kanun veya en az bir yönetmelik çıkarılmalı ve bu iş de bir şekle bağlanmalıdır.

• **Eski Eser Sahalarının Tahribinin Önlenmesi:** Tarihi yer ve abidelerin çevresinde bulunan kentlerin ilgilileri, antik sahaların tahribini önlemek ve buralarda bulunan eserlerin yurt dışına kaçırıl-

masına mani olmak için eğitici ve cezai tedbirleri arttırmalıdır.

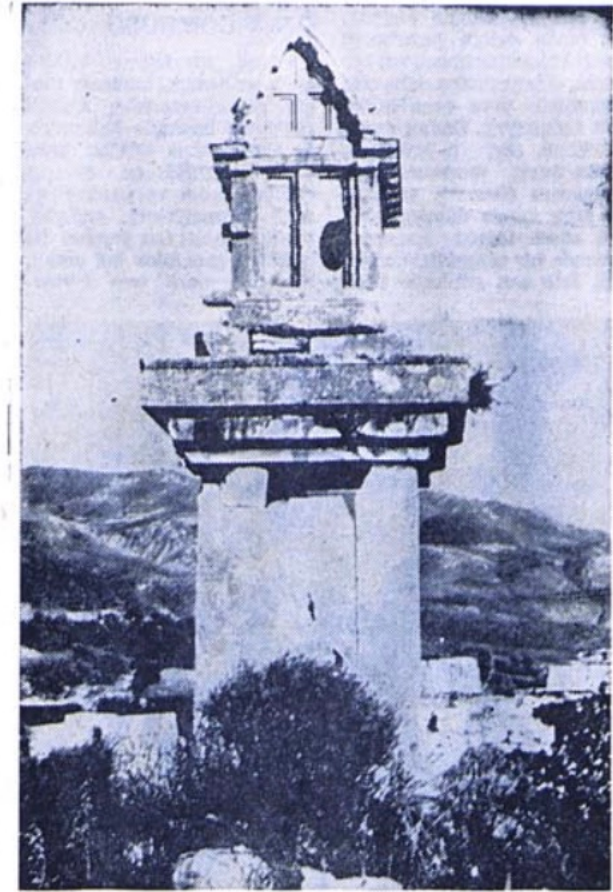
MARİA CALLAS OLAYI

• **Turizm Bakanlığının Ters Düşen Görüşünün Düzeltmesi:** Turistlerin alabilecekleri veya alamayacakları eşyaların neler olduğunu, Milli Eğitim Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ile tayin edip bir karara varmalıdır. İki Bakanlığın ters düşen görüşünün en iyi örneği, geçtiğimiz yıllarda Türkiye'ye gelen ve yurduna dönerken yanında çok sayıda eski eser ile yakalanan ünlü soprano Maria Callas olayıdır.

• **Rehberler:** Turistlerden maddi menfaat temin eden, profesyonel rehberler ile bu işin başında olup onlara şirin görünmek hevesinde olan amatör rehberler, antikacı dükkânlarındaki alış-veriş sırasında dikkatli hareket etmeli, turiste neyi alıp alamayacağı hakkında gerekli bilgiyi vermeli ve eski eserlerin yurt dışına kaçırılmamaları için yardımcı bulunmalıdır.

• **Gümrük ve PTT:** Gümrük ve PTT idarecileri bu konuda daha hassas hareket etmeli, eski eserlerin yurt dışına gümrük kapılarından ve paket postahanelerinden, «Turistik eşya» adı altında kaçırılmalarına mani olmalıdır.

• **Müzeler ve Halk:** Çıkarıcıların halkı inandırmaya ça-

Likya (Güney Anadolu) bölgesinde, içi binlerce lira kıymetindeki eserlerle dolu tarihi mezar.

lıştıkları, «Size müzelerde eziyet ederler, malınızı elinizden alırlar, malınıza karşılık para vermezler, verseler bile çok az para alırsınız» gibi yalan yanlış söz ve düşüncelerin silinmesine çalışılmalıdır.

• **Müzeler ve Personel:** Müzelerden eser çalınmasına ve yurt dışına kaçırılmasına mani olmak için, müze uzmanı, memur ve bekçi kadrolarının artırılması gereklidir.

• **Eğitim ve Öğretim Yerleri:** Eğitim ve öğretim yerleri ile diğer toplu yerlerde seri konferanslar tertipleyerek halkı bu işe karşı uyarıya çalışmalıdır.

• **Basın'ın Yardımı:** Bu konuda iç ve dış basın yardımı şarttır. Her türlü kaçakçılık olayını bol bol afişe ederek bu işin yardımcısı olmadığını.

• **Dış Ülkelerdeki Memurlarımızın İlgileri:** Dış ülke-

lerdeki memurlarımız, yurdumuzdan kaçırılan eserleri yakından takip etmeli, bunların satıldığı pazarların kontrolünü yapmalı ve yurda iadelelerini temin etmeye gayret etmelidirler.

• **UNESCO Vasıtasıyla:** Bu kaçakçılığın bir kısmı ve giden eserlerin iadesi belki UNESCO vasıtasıyla olabilir. Fakat bu yol da olumsuzdur. Zira, Amerika ve İngiltere gibi devletlerin boş müzelerini daha da boş kılmak böyle bir işe başvurmaları güçtür. Hatta 1970 yılı başında, basında yer alan Boston Müzesi'nde sergilenen 137 parça eser ile ilgili olarak yapılan müracaata Amerika Adalet Bakanının, «Türkiye, Amerika'nın hangi müzesinde eseri olduğunu gösterebilir, hemen iade edelim» cevabını verdiği malumdur. Fakat geçen 18 ay içinde verilen bu sözle ilgili olarak maalesef herhangi bir işlem yapılmamıştır. Amerikanın haşhaş konusundaki hassasiyetini eski eserler konusunda da göstermesi artık bir zaruret haline gelmiştir.

KANUN: 1948 yılından beri Meclis'te bekleyen «Eski Eserler Kanunu» çıkarılmalıdır.

Yukarıda saydığımız hususlardan sonra, eski eser kaçakçılığının bir dereceye kadar önüne geçilebilir kanısındayım.